

JUSTIITSMINISTEERIUM

Rahandusministeerium
info@fin.ee

Teie 04.01.2024

Meie 29.01.2024

nr 1.1-10.1/5460-19,
RAM/23-1099/-2K
nr 8-2/152

Krüptovaraturu seaduse eelnõu kooskõlastamine

Rahandusministeerium on edastanud Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks krüptovaraturu seaduse eelnõu (eelnõu). Justiitsministeerium kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega.

I. Sisulised märkused

- Eelnõu § 10 lg 4 punkti 2** kohaselt ei või krüptovaraturu osalise filiaali juhtimise eest vastutavaks olla isik, kes mh on pannud toime esimese astme kuriteo. Juhime tähelepanu, et süütuse presumptsiooni põhimõtte kohaselt ei käsitata kedagi kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus, seega välistuseks saab olla üksnes süüdi mõistmine esimese astme kuriteo eest, mitte pelgalt teo toime panemine. Seletuskirjas (lk 29) on märgitud, et vastutavaks isikuks ei tohi olla isik, kes on pannud toime esimese astme kuriteo ja tema karistusandmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Palume sätte sõnastus seletuskirjaga kooskõlla viia.
- Eelnõu § 23 lõiked 7–11** reguleerivad krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi sundlõpetamist. Kuigi sarnased sätted on ka nt kindlustustegevuse seaduses, krediitiasutuste seaduses ning makseasutuste ja e-raha asutuste seaduses, tekitavad need sätted ühinguõiguse vaatest palju küsimusi. Esmalt juhime tähelepanu, et juriidiline isik ja tema tegevusluba ei ole samatähenduslikud. Ka tegevusluba nõudval tegevusalal tuleb juriidiline isik esmalt asutada, alles seejärel saab taotleda tegevusluba. Kui juriidiliselt isikult tegevusluba ära võetakse, siis ei ole see üldjuhul juriidilise isiku lõpetamise ega sundlõpetamise aluseks, kuna osanikel on võimalus jätkata äritegevust senisest erineval tegevusalal. Lisaks märgime, et sundlõpetamine on kohtu otsustada, seega ainult Finantsinspektsiooni vastava avalduse kohtule esitamine ei tähenda, et kohus selle kindlasti ka rahuldab. Samuti ei pruugi 3-päevane tähtaeg kohtule olla realistlik. Ka on ebaselge, mida tähendab lahendi „viivitamatu täitmine“, kuna kaebeõigus säilib, mistõttu on võimalik otsuse tühistamine. Selle aja jooksul, kui määruskaebust lahendatakse, ei jõua üldjuhul likvideerimine veel lõpule. Kokkuvõtvalt leiame, et viidatud sätted tekitavad praktikas palju ebaselgust, mistõttu palume need eelnõust välja jätta.
- Eelnõu § 24** reguleerib krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi pankrotti. Eelnõu 1. kooskõlastusringi kooskõlastuskirjas juhtisime tähelepanu, et ei sättest ega seletuskirjast selgu, kas krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi pankrotimenetlus toimub pankrotiseaduse või krediitiasutuste seaduse 11. peatüki 2. jaos sätestatu kohaselt ning palusime eelnõu ja seletuskirja vastavalt täpsustada. Seletuskirja on küll täiendatud ning selgitatud, et krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi pankroti korral kohaldatakse pankrotiseadust, kuid õigusselguse eesmärgil palume viite pankrotiseaduse kohaldamisele lisada ka eelnõusse.
- Eelnõu § 26** näeb ette järelevalve alused ja ulatuse. Kordame varem tehtud märkust. Eelnõus tuleb selgelt piiritleda, milline osa järelevalvest on riiklik järelevalve eelnõu § 26 lõike 5 tähenduses. Märgime, et kõik eelnõu § 26 lõikes 4 loetletud Finantsinspektsiooni tegevused ei ole käsitletavad riikliku järelevalvena. Ka ei ava seletuskiri, milline osa järelevalvest on riiklik järelevalve, mille raames saab korrakaitseaduse (KorS) § 31 erimeedet kohaldada, ja milline on muu järelevalve, mille puhul KorS § 31 kohaldamine võimalik ei ole. Juhime tähelepanu, et KorS

§ 2 lõike 8 kohaselt ei kohaldata KorS-i haldusorgani poolt tegevus-, ehitus-, keskkonna- või muu loa andmise menetluses. Seega jääb nt § 26 lg 4 punktis 1 nimetatud tegevus (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2023/1114 sätestatud lubade andmine, muutmine ja kehtetuks tunnistamine) riikliku järelevalve alt välja ja eelnõu § 26 lõikes 5 sätestatud volitust KorS § 31 erimeetme kohaldamiseks selles osas kasutada ei saa. Palume eelnõus riiklik järelevalve selgelt piiritleda ning ka seletuskirja vastavalt täiendada.

5. **Eelnõu § 31** reguleerib Finantsinspektsiooni kohapealse kontrolli õigust ning sättes nähakse mh ette kohapealse kontrolli lõppakti regulatsioon. Sealjuures võib Finantsinspektsioon lõike 11 kohaselt lõppaktiga anda kontrollitavale tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks tähtaja või määrata kontrollitavale muid kohustusi ning seada piiranguid ja rakendada nende täitmata jätmise või ebakohase täitmise korral sunniraha. Kordame varem tehtud märkust, et nii eelnõu kui ka seletuskirja põhjal jääb arusaamatuks, mis dokument on kohapealse kontrolli lõppakt. Selgusetuks jääb, kuidas nimetatud lõppakt erineb ettekirjutusest (eelnõu § 33) ning miks sellist täiendavat regulatsiooni vaja on, sh miks koos mitteregulatiivse lõppaktiga ei oleks võimalik teha ettekirjutust. Palume eeltoodud arvesse võttes kavandatud sätte uuesti üle vaadata, vajadusel eelnõu täpsustada ning vähemalt seletuskirjas selgitada, mis dokument on kohapealse kontrolli lõppakt ning mille poolest see erineb ettekirjutusest.
6. **Eelnõu § 46** sedastab, mis on juriidilise isiku ja konsolideerimisgrupi käive eelnõu 8. peatüki tähenduses. Nimetatud sätte kohaselt on *juriidilise isiku käive aastane kogukäive vastavalt viimasele kättesaadavale juhtimisorgani kinnitatud raamatupidamise aruandele. Kui juriidiline isik on emaettevõtja või sellise emaettevõtja tütarettevõtja, kes peab koostama konsolideeritud finantsaruandeid, siis on käesoleva lõike esimeses lauses nimetatud kogukäive aastane kogukäive või vastav tululiik viimase kättesaadava konsolideeritud raamatupidamise aruande järgi, mille on heaks kiitnud kõrgeima taseme emaettevõtja juhtimisorgan.*

Kui eelnõu § 46 teksti võrrelda nt investeerimisfondide seaduse §-ga 513¹, karistusseadustiku §-ga 398², kindlustustegevuse seaduse §-ga 263³, krediidiasutuste seaduse §-ga 134²³, makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse §-ga 116², rahapesu ja terrorismi tõkestamise seaduse §-ga 96², väärtpaberite registri pidamise seaduse §-ga 46⁸ ning väärtpaberituruse seaduse §-ga 262¹, nähtub, et „konsolideerimisgrupi käive“ on erinevalt sõnastatud. Ühel juhul tuleb lähtuda aastasest kogukäibest, teisel aastasest netokäibest, siis aga konsolideeritud raamatupidamise aruandest, konsolideeritud aruandest, konsolideeritud aastaaruandest või konsolideeritud finantsaruannetest jne.

Võimalus rahatrahvi kohaldamisele näha ette erinevaid aluseid ja määrasid tekkis Eesti õigusesse 01.11.23 jõustunud karistusseadustiku muudatusega. Oleme arvamisel, et vähemalt sarnastes valdkondades (nagu finantssektor) peaksid arvutamise alused siiski olema võimalikult ühesugused. Vastasel korral tekib ja süveneb segadus nii menetlusalustele isikute kui ka rakendajate seas, mida rohkem eriseadustes erinevaid rahatrahvi arvestamise võimalusi ette nähakse. Sellele tuleb tähelepanu pöörata ka Euroopa Liidu tasemel uusi algatusi ja regulatsioone läbi rääkides.

Palume kindlasti analüüsida ja selgitada, miks on erinevates seadustes juriidilise isiku ja konsolideerimisgrupi käibe arvutamine sätestatud segadust tekitavalt erineval moel ning võimalusel sõnastused ühtlustada.

7. **Eelnõu § 47 lõike 2** kohaselt on eelnõu 8. peatükis sätestatud väärtegade aegumistähtaeg kolm aastat. Seletuskirja (lk 56) kohaselt on väärtegade kaheaastase aegumistähtaja asemel ette nähtud kolmeaastane aegumistähtaeg põhjusel, et Finantsinspektsioon on korduvalt tähelepanu juhtinud, et üldine aegumise tähtaeg ei ole finantsvaldkonnas toimepandud väärtegade keerukuse tõttu menetluse läbiviimiseks piisav. Palume seletuskirja täiendada, selgitades, milles finantsvaldkonna väärtegade keerukus seisneb, et kahe aastaga ei ole võimalik väärtegusid ära menetleda. Palume tuua välja, mis on kõige suurem ja aeganõudvam tegevus sealjuures.
8. **Eelnõu § 55 punktiga 28** muudetakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS) § 83 lõige 1 ja sõnastatakse see järgmiselt: *Käesolevas seaduses sätestatud anonüümse konto või hoiuraamatu või -laeka või krüptovara aadressi avamise otsuse tegemise või sellekohase lepingu sõlmimise eest, kui kohustatud isik oli krediidi- või finantseerimisasutus, –*

karistatakse rahatrahviga kuni 5 000 000 eurot või kuni kahekordses väärteto tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastavas summas.

Seletuskirjas (lk 72) tuuakse välja, et tegemist on seaduse §-s 25 sätestatud kohustuste rikkumisega. Juhime tähelepanu, et normi sõnastusest ei nähtu, et tegemist on §-st 25 tuleneva nõudega. Palume normi täiendada konkreetse viitega §-le 25, et sõnastusest oleks normi adressaadile üheselt arusaadav, mis on see keelatud tegevus, millele võib järgneda rahatrahv.

9. **Eelnõu § 55 punktiga 29** muudetakse RahaPTS § 96 lõige 1 ja sõnastatakse see järgmiselt: *Makseteenuse pakkuja juhi või töötaja või makseagendi juhi või töötaja või füüsilisest isikust makseagendi poolt maksjaga seotud teabe väljaselgitamata või kontrollimata jätmise, samuti edastamata jätmise või muude Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/1113 sätestatud makseteenuse pakkuja kohustuste rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 5 000 000 eurot või kuni kahekordses väärteto tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastavas summas.*

Eelnõu § 55 punktiga 30 täiendatakse RahaPTS §-ga 96², mille lõige 1 on sõnastatud järgmiselt: *Krüptovarateenuse osutaja juhi või töötaja poolt tehingu algatajaga seotud teabe väljaselgitamata või kontrollimata jätmise, samuti edastamata jätmise või muude Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/1113 sätestatud virtuaalvääringu teenuse pakkuja kohustuste rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 5 000 000 eurot või kuni kahekordses väärteto tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastavas summa.*

Viidatud sätetest ei selgu, mis on muud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/1113 sätestatud makse- ja virtuaalvääringu teenuse pakkujate kohustused. Millistes artiklites need on täpsemalt sätestatud? Vajaliku õigusselguse tagamiseks palume esitada sätetes konkreetseid määruse artikleid, mille nõuete rikkumise eest on võimalik väärtetovastutus. Samuti palume seletuskirja vastavate viidete ja selgitustega täiendada.

II. Normitehnilised ja keelemärkused

Palume lisaks arvestada käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste ja keelemärkustega ning märkustega eelnõu mõju kohta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kalle Laanet
justiitsminister

Lisad:

1. Eelnõu märkused.
2. Seletuskirja märkused.

livika Sale 51964114 livika.Sale@just.ee
Einar Hillep
Joel Kook
Kristi Kool
Vaike Murumets
Ilona Põld